

yaratish hamda tadbirlarni tashkil etish samaradorligini oshirish uchun zamonaviy axborot texnologiyalarini keng qo'llash kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. UN Tourism (World Tourism Organization): Global Report on the Meetings Industry. 2023-2024 editions.
2. Mirzayev M. va Aliyeva M. Turizm asoslari. O'zbekiston faylasuflarimilliy jamiyati nashryoti. – T.: 2011, – 288 b.

Gulnoza AXMADJONOVA,
O'zbekiston xalqaro islomshunoslik akademiyasi,
“Islom tarixi va manbashunosligi IRCICA” kafedrasida o'qituvchisi

O'ZBEKISTONDA ZIYORAT TURIZMINING RIVOJLANISHI

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekistonda ziyorat turizmini rivojlantirish borasida amalga oshirilayotgan islohotlar, davlat siyosati va turizmning iqtisodiy ahamiyati yoritilgan. Unda mamlakatdagi boy tarixiy-madaniy meros, muqaddas qadamjolar hamda islom sivilizatsiyasi taraqqiyotiga hissa qo'shgan allomalar merosi ziyorat turizmining asosiy omili sifatida tahlil qilingan. Shuningdek, Samarqand, Buxoro, Xorazm, Surxondaryo va boshqa hududlardagi mashhur ziyoratgohlarning turistik salohiyati haqida ma'lumot berilgan. Maqolada COVID-19 pandemiyasidan keyingi davrda turizm sohasini tiklash, infratuzilmani rivojlantirish va xorijiy sayyohlarni jalb etish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar ham yoritilgan. Ziyorat turizmini rivojlantirish mamlakat iqtisodiyoti, xalq farovonligi va O'zbekistonning xalqaro nufuzini oshirishda muhim ahamiyat kasb etishini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: Ziyorat turizmi, madaniy meros, YUNESKO obyektlari, islom sivilizatsiyasi, muqaddas qadamjolar, ichki turizm, xalqaro turizm, turizm infratuzilmasi, mehmondo'stlik sanoati, diniy meros, sayyohlik salohiyati, turizm islohotlari, sayyohlik yo'nalishlari.

Аннотация. В данной статье освещаются проводимые в Узбекистане реформы по развитию паломнического туризма, государственная политика в данной сфере и экономическое значение туризма. В ней анализируются богатое историко-культурное наследие страны, священные места паломничества, а также наследие учёных, внесших вклад в развитие исламской цивилизации, как основные факторы паломнического туризма. Также представлена информация о туристическом потенциале известных мест паломничества в Самарканде, Бухаре, Хорезме, Сурхандарьинской области и других регионах. Кроме того, рассматриваются меры по восстановлению туристической отрасли в постпандемический период COVID-19, развитию инфраструктуры и привлечению иностранных туристов. Подчёркивается, что развитие паломнического туризма играет важную роль в укреплении национальной экономики, повышении благосостояния населения и укреплении международного авторитета Узбекистана.

Ключевые слова: Паломнический туризм, культурное наследие, объекты ЮНЕСКО, исламская цивилизация, священные места паломничества, внутренний туризм, международный туризм, туристическая инфраструктура, индустрия гостеприимства, религиозное наследие, туристический потенциал, туристические реформы, туристические направления..

Abstract. This article highlights the reforms being implemented in Uzbekistan to develop

pilgrimage tourism, state policy in this area, and the economic significance of tourism. It analyzes the country's rich historical and cultural heritage, sacred sites, and the legacy of scholars who contributed to the development of Islamic civilization as key factors of pilgrimage tourism. The study also provides information on the tourism potential of well-known pilgrimage sites in Samarkand, Bukhara, Khorezm, Surkhandarya, and other regions. Furthermore, it examines measures taken to recover the tourism sector in the post-COVID-19 period, develop infrastructure, and attract foreign tourists. The article emphasizes that the development of pilgrimage tourism plays an important role in strengthening the national economy, improving public welfare, and enhancing Uzbekistan's international reputation.

Keywords: Pilgrimage tourism, cultural heritage, UNESCO sites, Islamic civilization, sacred sites, domestic tourism, international tourism, tourism infrastructure, hospitality industry, religious heritage, tourism potential, COVID-19 and tourism, tourism reforms, tourism destinations.

Bugungi kunda O'zbekistonda ijtimoiy hayotning barcha sohalarida keng ko'lamli islohatlar amalga oshirilmoqda va ushbu islohotlarning asosiy maqsadi mamlakat iqtisodiyotini yanada rivojlantirish va o'zbek xalqining turmush farovonligini oshirish ko'rsatkichidir. Turizm O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishi va o'sishida muhim o'rin tutadi va keyingi yillarda Turizmning boshqa sohaları qatori mamlakatda ziyorat turizmini rivojlantirishga katta e'tibor berilmoqda. Hozirgi kunga kelib, dunyoda ibodat va ziyoratgohlarni o'rganishga qiziqish kuchaygan, chunki muqaddas joylar insonlar kundalik hayotining ajralmas qismi bo'lib kelmoqda.

O'zbekiston turizm sohasida katta salohiyatga ega davlatdir. Mamlakatimizda 7 ming 300 dan ortiq madaniy meros obyektlari mavjud va ularning aksariyati YUNESKO ro'yxatiga kiritilgan²⁹⁵. Shu bilan birga, mamlakatimizning o'ziga xos tabiati, go'zal dam olish maskanlari imkoniyatlaridan foydalangan holda yangi sayyohlik yo'nalishlarini ochish mumkin.

Jahon brendlari ishtirokini kengaytirish sharoitida turizm sohasida ekologik-ma'rifiy, etnografik, gastronomik va boshqa yo'nalishlarni kompleks rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish zarur. Mazkur jarayonda davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarining samarali joriy etilishi soha taraqqiyoti uchun keng institutsional va iqtisodiy imkoniyatlar yaratadi. Shu bilan birga, Samarqand, Buxoro, Xorazm, Surxondaryo va Toshkent hududlaridagi muqaddas qadamjolar hamda tarixiy yodgorliklarni o'z ichiga olgan "Kichik haj" ziyorat turizmi dasturini ishlab chiqish va uni amaliyotga joriy etishni jadallashtirish dolzarb vazifa hisoblanadi. Ichki turizm salohiyatini to'liq ishga solish ham milliy turizm industriyasining barqaror rivojlanishida muhim omil sifatida qaraladi.

Xalqaro media manbalarida ham O'zbekistonning turizm salohiyati va pandemiyadan keyingi tiklanish jarayonlari keng yoritilgan. Xususan, Xitoyning yetakchi nashrlaridan biri "Jenmin Jibao" (People's Daily) veb-sahifasida e'lon qilingan materialda O'zbekistonning COVID-19 pandemiyasi sharoitida Osiyo mamlakatlarini turizm sohasini rivojlantirish va tiklanishni rag'batlantirishga chaqirgani qayd etilgan. Mazkur tashabbus "Yangi xavfsiz va sog'lom turizm" mavzusidagi Osiyo hamkorlik muloqoti doirasida, Tashqi ishlar vazirlari kengashining

---

²⁹⁵ O'zbekiston Respublikasi madaniy meros obyektlari davlat reyestri va statistik ma'lumotlar to'plami. – Toshkent: Madaniy meros agentligi, 2024. – URL: <https://madaniymeros.uz> (murojaat sanasi: 15.05.2026).

videokonferensiya shaklida o‘tkazilgan XVII yig‘ilishida ilgari surilgan.

Ushbu bayonotlar O‘zbekistonning mintaqaviy turizm siyosatida faol pozitsiyaga ega ekanini hamda xalqaro turizm hamkorligini rivojlantirishga qaratilgan strategik yondashuvni namoyon etadi.

Sayyohlik qayta yo‘lga qo‘yilganidan keyin respublikaga kelgan xorijiy sayyohlar “turizmni yangi shaklda” – yanada xavfsiz, yanada rang-barang va yanada individual holda ko‘rishlari mumkin bo‘ladi. “Ilgari xabar berilganidek, ziyorat sayyohligini rivojlantirish doirasida O‘zbekiston ziyoratchilarni eltish chog‘ida 50 foizlik, havo qatnovlari geografiyasi kengaytirilgani va mamlakat aeroportlari jozibadorligi yaxshilangani uchun 30 foizlik chegirmalar taqdim etilgan”, deyiladi maqolada. Shuningdek, O‘zbekiston 2021-yilda 1,7 million xorijlik va 7,5 million ichki sayyohlarni jalb etishni rejalashtirganini qayd etilgan²⁹⁶.

Islomshunoslik dini va ilm-fan ravnaqi, ularning ilmiy va ma‘naviy merosi, O‘rto Osiyo hududida islom sivilizatsiyasini shakllantirishdagi o‘rni, xalqning boy tarixi va mehmondo‘stligi uchun O‘zbekiston olimlarining qo‘shgan hissasi asos bo‘ladi. Mamlakatda tashrif buyuradigan turizmni rivojlantirish uchun Chashmai Ayub, Shohizinda, Ruhobot, Imom al-Buhoriy, Bahouddin Naqshband, Go‘ri Amir, Xo‘ja Ahror, Pahlavon Mahmud, Hazrati Imom, Zangi ota, Sulton Saodat, Hakim at-Termiziy kabi mashhur ziyoratchilar bu fikrning dalilidir. Mamlakatda dunyoga mashhur ziyorat va ziyoratgohlar bor, ularning tashrifi Islomning kichik ziyoratiga tenglashtirilgan. Xususan, O‘rta Osiyo Samarqanddagi Qusam ibn Abbos qabrini ziyorat qilish Ka‘baning ziyoratiga tenglashtiriladi. O‘zbekistonda ziyoratchilarga qulaylik yaratish maqsadida muqaddas ziyoratgohlar va ziyoratchilarga mo‘ljallangan mobil ilovalar ishlab chiqish bo‘yicha ishlar amalga oshirilmoqda.

O‘zbekistonda ziyorat turizmini rivojlantirish bo‘yicha aniq takliflar ishlab chiqilmoqda va respublikamizga tashrif buyuradigan turizm imkoniyatlari to‘g‘risida jahon hamjamiyatini xabardor qilish masalasiga e‘tibor qaratilmoqda. O‘zbekistonda yangi sayyohlik brendini rivojlantirish, tashrif buyuruvchilar uchun barcha zarur shart-sharoitlarni yaratish, tashrif buyuruvchilar talablarini inobatga olgan holda mavjud sayyohlik yo‘nalishlarini takomillashtirishga katta e‘tibor qaratildi. Turkiya, Eron, Pokiston, Malayziya, Indoneziya, Birlashgan Arab Amirliklari va boshqa mamlakatlardan kelgan sayyohlar soni O‘zbekistonga tashrif buyurish yo‘nalishida ko‘paygan. 2019-yil may oyida Samarqandda “Buyuk Ipak yo‘li kurortida ziyorat turizmining qayta tiklanishi” mavzusida xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya bo‘lib o‘tdi. Diniy ziyoratgohlarning o‘zi ziyorat turizmi uchun yetarli emas. Sayyohlarni jalb qilish uchun targ‘ibot ishlari yaxshilash, viza rejimi, aeroportlarda ibodat qilish uchun sharoitlar, mehmonxonalar va hokazolar yaxshi yo‘lga qo‘yilishi kerak.

Buxoroda podshoh cherkov hovlisi, ibodat zali, Sayfiddin Boharziy, Kalon minorasi, Magoki Attoriy, Piri Dastgir, Xo‘ja Ismat masjidlari, shuningdek, ko‘plab muqaddas joylar va ziyoratgohlar mavjud. Bular Abduholiq G‘ijdivoniy, dunyo xalqi ustozu deb nomlangan, “Xoja Orif Mohitabon” deb nomlangan Xoja Muhammed Orif Arrevgari; Xoja Ali Romitani, uning nomi xalq orasida “Xoja Azizxon”, Said Mir

---

²⁹⁶ Uzbekistan calls on Asian countries to promote tourism recovery after COVID-19 pandemic [Elektron resurs]. – URL: <http://en.people.cn/> (murojaat sanasi: 15.05.2026).

Kulol va Xazrat Bahouddin Naqshbandiy, odamlar orasida “Buyuk Xoja”, “Avliyolar Sultoni” deb nomlangan. Sharqiy uygʻonish davrining IX–XII va XIV–XV asrlarida Islom ilmlari Oʻzbekiston hududida bir necha yoʻnalishda ilmiy donolik tarzida rivojlanib, soʻzni bilish, rivoyatlarni bilish, Yakkaxudolik, eʼtiqodni bilish, insonni dunyo yordamida bilish. Oʻzbekistonda ziyorat turizmini rivojlantirish uchun boshqa koʻplab muqaddas joylar va ziyoratgohlar mavjud. Surxondaryo viloyatida Hakim at-Termiziy ansambli, Sulton Saodat maqbarasi, Abu Muhammad at-Termiziy maqbarasi, Qirq qiz qalʼasi, Fayoztepa yodgorligi, Budda ibodatxonasi, Zartepa, Dalvarzintepa, Eski Termiz, buddizmning Qoratepa, Oqsaroy kabi yodgorliklari. Qashqadaryo viloyatida Dorutilovat ansambli, Shamsiddin maqbarasi, Gumbazi Sayidon, Koʻk Gumbaz Masjidi, Dorussaodat ansambli, Imom Ismoil al-Buxoriy, Mahdumi Aʼzam, Xorn-Zinda ansambli mavjud. Samarqand viloyatida Abu Mansur Muhammad ibn Muhammad maqbarasi, Imom Burxoniddin Margʻinoniy maqbarasi, Xoʻja Abdu Darun maqbarasi, Xazrati Xizr masjidi, Nuriddin Basir maqbarasi, Burxoniddin Sagarjiy (Ruhobod) maqbarasi, Choʻponning otasi maqbarasi, Xoʻja Ahror qabri, Doniyor paygʻambar (Muqaddas Daniil) maqbarasi. Buxoro viloyatidagi diniy ziyoratgohlar Kalon Masjidi, Somoniy maqbarasi, Boloxovuz Masjidi, Magoki Attoriy Masjidi, Habib Xavuz Ansambli, Nodir Devon Begi Xonaqosi, Namozgoh Masjidi, Chashmai Ayub maqbarasi, Fayzobod Xonaqosi, Xoʻja Zayniddin Masjid – Honaqosi, Xazrati Bahouddin Naqishbandiy maqbarasi, Abduxoliq Gʻijduvoniy maqbarasi. Xorazm viloyatining diniy yodgorliklari – Said Alovuddin maqbarasi, Juma Masjidi, Pahlavon Mahmud maqbarasi, Muxtor Vali maqbarasi, va boshqalar.

Mamlakatimiz sayyohlik imkoniyatlari va salohiyatini xalqaro miqyosda targʻib qilish maqsadida Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan oʻnlab mamlakatlar vakillari ishtirok etgan ziyorat turizmining 1-xalqaro forumi boʻlib oʻtdi. 2019-yil fevral oyida Oʻzbekistonni islom dunyosidagi eng katta ziyorat markazlaridan biri sifatida Buxoro tan olindi. Prezident Sh. Mirziyoyev farmoni bilan “Pilgrim Visa” vizasi joriy etildi va ushbu viza 2 oygacha boʻlgan muddatda berilishi belgilab qoʻyildi.

Soʻngi yillarda turizm sohasi tomonidan Oʻzbekistonning turizm salohiyatini jahon miqyosida targʻib qilish boʻyicha keng koʻlamli ishlarni amalga oshirmoqda. Turizm sohasi vakillari ichki va xorijiy sayyohlarga xizmat koʻrsatish sifatini oshirish boʻyicha choralarni koʻrishmoqda, birinchi navbatda, mamlakatimiz hududlaridagi turizm infratuzilmasini yaxshilashga doir faol ishlar olib borilmoqda. Global pandemiya va undan keyin turizm sanoatida yuz bergan butunjahon inqirozdan oldin bizning yurtimizga tashrif buyurishni istagan sayyohlar oqimi kattaligi tufayli Oʻzbekiston mehmondoʻstlik sanoati joylar yetishmasligi va transport xizmatlarini koʻrsatishda qiyinchiliklarga duch keldi. Mamlakatimizda ziyorat turizmi va turizmni rivojlantirish yoʻlida rejalashtirilgan marralar, jumladan, 2025-yilgacha 10 milliondan ortiq chet ellik mehmonlarni qabul qilish boʻyicha koʻrsatkichga erishishga oid ishlar boshlandi. Oʻzbekistondagi turizm sohasi vakillaridan sabr-matонат va birgalikda saʼy-harakatlar bilan global raqobatga tayyorgarlik koʻrishlarini soʻrayman! Birdamlikda biz barchasiga erishishimiz mumkin! Bizning oldimizda yangi ish oʻrinlari, turizmning yangi turlarini yaratish, turistik xizmatlarni diversifikatsiya qilish, modernizatsiyalash bilan bogʻliq katta vazifalar turibdi. Bu esa, shubhasiz,

mamlakatimizdagi aholi farovonligi darajasining oshishiga turtki beradi. Ayni paytda biz bor kuchimizni ichki va mahalliy turizm va ziyorat turizmni rivojlantirishga yo'naltirishimiz kerak. Xorijlik sayyohlarni jalb qilish mamlakatimizda sayohat xavfsizligi sharoitlarining yaratilishi bilan bog'liq bo'ladi. Muvaffaqiyat Vatanimiz ravnaqi yo'lida olib borilayotgan sa'y-harakatlarimizga bog'liq bo'ladi. Biz guvohi bo'lgan turizm sohasidagi islohotlarning dinamikasi va so'ngi yillarda erishilgan yutuqlar buni isbotladi. Barchamiz birga O'zbekistonning tez orada turizm yo'nalishida dunyodagi yetakchi davlatlardan biriga aylanishiga bor hissamizni qo'shamiz.

Азизбек ХАМИДОВ,
Студент 4-курса ЭЗС и С (Япония) ТГУВ
Алина САЛИХОВА,
старший преподаватель кафедры «Экономика и менеджмент» ТГУВ

ТУРИСТИЧЕСКИЙ ПРОРЫВ УЗБЕКИСТАНА-2026: ОТ МАСШТАБНЫХ ЦИФР К УСТОЙЧИВОМУ РАЗВИТИЮ РЕГИОНОВ И ЭКСКЛАВОВ

***Аннотация.** В тезисе анализируются драйверы рекордного роста туристической отрасли Узбекистана в 2026 году: увеличение турпотока на 33% за первые два месяца года, планы по приёму 12 млн иностранных туристов и стратегическая цель достижения 20 млн к 2030 году. Обосновывается, что устойчивое развитие туризма невозможно без сбалансированного развития удалённых и трансграничных территорий. На примере эксклавов Сох и Шахимардан выявлены ключевые инфраструктурные вызовы (энергозависимость до 90%, износ дорог свыше 60%, дефицит скоростного интернета и чистой воды) и показаны пути их решения через государственные программы и инвестиционный портфель в 135,5 млн долларов, включающий строительство малых ГЭС, модернизацию дорог и создание 150 гостевых домов с прогнозом 3200 новых рабочих мест. Отдельное внимание уделено роли трансграничного сотрудничества (Кыргызстан, Таджикистан, Казахстан), внедрению модели государственно-частного партнёрства и «зелёной» энергетики как основы устойчивого туризма в эксклавах.*

***Ключевые слова:** устойчивый туризм, эксклав, туристический поток, мастер-планы, региональное развитие, трансграничное сотрудничество, энергозависимость, государственно-частное партнёрство, «зелёная» энергетика, ЦУР 8 и 11.*

***Annotatsiya.** Tezisda 2026-yilda O'zbekiston turizm sohasining rekord darajada o'sish drayverlari tahlil qilingan: yilning dastlabki ikki oyida sayyohlar oqimining 33 foizga ortishi, 12 million xorijiy sayyohni qabul qilish rejalari va 2030-yilga borib bu ko'rsatkichni 20 millionga yetkazish bo'yicha strategik maqsad yoritilgan. Turizmni barqaror rivojlantirish olis va transchegaraviy hududlarni mutanosib ravishda rivojlantirishsiz mumkin emasligi asoslab berilgan. So'x va Shohimardon eksklavlari misolida asosiy infratuzilmaviy muammolar (energiya qaramligi 90 foizgacha, yo'llarning yemirilish darajasi 60 foizdan yuqori, tezkor internet va toza ichimlik suvi tanqisligi) aniqlangan hamda ularni davlat dasturlari va 135,5 million dollarlik investitsiya portfeli orqali hal etish yo'llari ko'rsatilgan. Mazkur portfelga kichik GESlar qurilishi, yo'llarni modernizatsiya qilish va 150 ta mehmon uyini tashkil etish kiritilgan bo'lib, buning natijasida 3200 ta yangi ish o'rni yaratilishi prognoz qilinmoqda. Transchegaraviy hamkorlikning*